

AZ ELÉGTELENÜL FEJLETT KÖZTÁRSASÁGOK ÉS KOSOVO TARTOMÁNY GYORSABB FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Szimpozion. Dečani, 1974. IX. 27—29.

Az országos tanácskozás megrendezésének gondolata először a Budván 1968. szeptember 26—28-án megtartott Közgazdaságtudományi Egyetemközi értekezleten született. A kezdeményezés alapján az értekezleten megállapodás jött létre a Macedón SZK, a Bosznia-hercegovinai SZK, meg a Crna Gora-i SZK közigazgatási képviselőivel, hogy a tanácskozás szervezője és házigazdája a priština-i Közgazdaságtudományi Kar legyen. A szervezést ez az intézmény meg Közgazdasági Kutatóintézete együtt végezte el.

A szervezők (ahogy azt a meghívókon is feltüntették) a tanácskozástól a következő kérdésekre vártak feleletet:

1. Melyek az eddig elért eredmények a gazdaságpolitika módszerei és eszközei területén?
2. Mit kell tennünk, hogy az ország elégtelenül fejlett vidékei, köztársaságai és Kosovo tartomány gyorsabban fejlődjenek?

Mivel a fölített kérdések jelentősek, a szervezők felkérték az ország különböző részén dolgozó szakembereket és tudósokat, hogy beszámolójukkal és vitájukkal járuljanak hozzá a kérdéskör sokoldalú megközelítéséhez, a megoldás lehetőségeinek felkutatásához.

A szervezők törekvése eredményes volt. Ez a résztvevők névsorából és a beszámolók listájából is látható.

1. Dr. Božidar Jovanović egyetemi tanár, Közgazdaságtudományi Kar, Priština: Kosovo és hazánk elégtelenül fejlett vidékei eddigi gazdasági fejlődésükkel milyen mértékben jelentenek reális alapot az elkövetkezendő időszakban a közöttük és a gazdaságilag fejlett vidékek között fennálló szintkülönbség csökkentéséhez.

2. Dr. Ivo Vinski, Közgazdasági Intézet, Zágráb: Kosovo társadalmi termékének és állóalapjainak hosszú távú növekedése.
3. Dr. Lazar Sokolov, Közgazdasági Intézet, Szkopje: A bővített újratermelés és a munkaerő aktivizálása az elégtelenül fejlett vidékeken.
4. Dr. Risto Vukčević egyetemi tanár, Közgazdaságtudományi Kar, Titograd: Az elégtelenül fejlett vidékek gyorsabb fejlődése a jugoszláv gazdasági fejlődés maximálásának lényeges tényezője.
5. Dr. Mihajlo Vuković egyetemi tanár, Közgazdaságtudományi Kar, Belgrád: A gyorsabb fejlődést biztosító eszközök és intézkedések a fejletlen köztársaságokban és Kosovo tartományban.
6. Dr. Josip Štahan, Közgazdasági Intézet, Zágráb: A piac és az elégtelenül fejlett vidékek.
7. Dr. Živojin Perić egyetemi tanár, Közgazdaságtudományi Kar, Niš: A szakemberek szerepe az elégtelenül fejlett köztársaságok és Kosovo tartomány fejlődésében.
8. Dr. Milica Vranic egyetemi tanár, Természettudományi Kar, Priština: A kevésbé fejlett vidékek területi és társadalmi-gazdasági fejlődésének irányelvei, meg az intézkedések időszerűségének egyes kérdései.
9. Dr. Nada Šišulj, Közgazdaságtudományi Kar, Rijeka: A magántulajdonban levő eszközökkel végzett munka hatása Kosovo gyorsabb fejlődésére.
10. Dr. Vladimir Grečić, Közgazdaságtudományi Kar, Belgrád: A munkaerő-kivándorlás hatása a kevésbé fejlett vidékek gazdasági fejlődésére.
11. Dr. Nikola Ujkaj egyetemi tanár, Közgazdaságtudományi Kar, Priština: A turizmus Kosovo fejlődésének egyik lehetősége.
12. Dr. Čedomir Veselinović, Gyáripari Gazdasági Intézet, Belgrád: Az integráció a gazdaságilag elégtelenül fejlett vidékek gyorsabb fejlődésének egyik lehetősége.
13. Dr. Abedin Perović, Jogtudományi Kar, Priština: Kosovo SZAT általános jellegzetessége a normatív funkciók megvalósításában.
14. Bejto Redžepagić, Közgazdaságtudományi Kar, Priština: Az írástudás, a műveltség, a szakképzettség meg Kosovo fejlődésének összefüggése.
15. Nuri Basota, Közgazdaságtudományi Kar, Priština: Az elégtelenül fejlett köztársaságok és Kosovo tartomány gyorsabb fejlődésének lehetőségei.
16. Ismet Gusija magiszter, Tartományi Társadalmi Tervezőintézet, Priština: A természeti erőforrások és Kosovo SZAT gazdasági fejlődése.
17. Predrag Cuckić, Kosovo képviselőházának alelnöke: Gondolatok

- és nézetek az elégtelenül fejlett köztársaságok és Kosovo SZAT gazdasági fejlődését elősegítő rendszerek továbbépítéséről.
18. Novica Medenica, Nemzeti Bank, Priština: A külföldi anyagi eszközök felhasználása Kosovo gazdasági fejlesztésére.
  19. Musa Ljimoni magiszter, Tartományi Társadalmi Tervezőintézet, Priština: Jugoszlávia elégtelenül fejlett vidékeinek népesedése és gazdasági fejlődése,.
  20. Matjas Mulaj magiszter és Stefan Kajzer, Közgazdasági-Kereskedelmi Főiskola, Maribor: Hogyan segíti elő az öngazgatású tervezés rendszere Jugoszlávia elégtelenül fejlett vidékein a gyorsabb fejlődést?
  21. Isak Mustafa magiszter, Közgazdaságtudományi Kar, Priština: A Trepča Bányászati, Öntödei és Vegyikombinát szerepe és helyzete Kosovo gazdaságában.
  22. Vidak Aligrudić magiszter, Crna Gora SZK Képviselőháza, Titograd: Javaslatok az elégtelenül fejlett köztársaságok és a Kosovo SZAT gyorsabb fejlődését elősegítő intézkedések javítására.
  23. Tomislav Stošić magiszter, Közgazdasági Intézet, Szkopje: Elméleti fejtegetések az infrastruktúra Jugoszlávia elégtelenül fejlett vidékein való kiépítésének szükségességéről.
  24. Mirko Todorović magiszter, Gyáripari Gazdasági Intézet, Belgrád: Áttekintés az elégtelenül fejlett vidékek gyáriparának az ipari termékek keresletéhez való alkalmazkodási képességéről.
  25. Pavle Petrović magiszter, Gyáripari Gazdasági Intézet, Belgrád: A foglalkoztatottság és a technikai haladás jelentősége a termelés növekedésében az elégtelenül fejlett vidékeken. Módszertani vizsgálat.
  26. Laki László, Közgazdaságtudományi Kar, Szabadka: A fejletlen mezőgazdasági vidékek technikai haladásának és a lakosság migrációjának összefüggése.
  27. Zoran Nikolin, Gyáripari Gazdasági Intézet, Belgrád: A gyáripar fejlődése Jugoszlávia elégtelenül fejlett vidékein a gyáripar alapsztruktúrája szempontjából.
  28. Azen Hajdini magiszter, Jogtudományi Kar, Priština: Az iparosítás Kosovo SZAT gyorsabb fejlődésének biztosítója.
  29. Sabit Morina, KOSOVO Bányászati, Energia és Vegyikombinát, Obilić: A szövetségi alap szerepe a gazdaságilag elégtelenül fejlett köztársaságok és Kosovo SZAT finanszírozásában.
  30. Ruždi Plana magiszter, Természettudományi Kar, Priština: A víz a gazdasági és társadalmi fejlődés hatékonyabbá tételének eszköze Kosovo SZAT-ban.
  31. Aslan Puška magiszter, Természetudományi Kar, Priština: A mezőgazdasági munkából élő lakosság rejtett feleslege Kosovón.

A beszámoló címének felsorolásából is látható, hogy a gazdag téma-kör és a különböző megközelítések miatt a tanácskozás teljes anyagáról szinte lehetetlen áttekintést adni. Mindenesetre megállapíthatjuk – ez a résztvevők egyöntetű véleménye is –, hogy a tanácskozás sikere éppen a sokoldalúságban mutatkozott meg.

Természetesen a beszámolókat követő vita sem terjedt ki minden témára. Elsősorban a fejlettségi szint mérésének mutatóiról, az ipari kapacitások ésszerűbb és teljesebb kihasználásáról, az emberi tényező hatékonyságának növeléséről, a fejlesztés további lehetőségeiről, a gazdasági beruházások szükségszerűségéről és kifizetődőségéről, valamint a beruházási, adó- és hitelpolitika öngazgatási megegyezésekkel való rendezéséről, meg a szövetségi fejlesztési alap szerepéről folyt a vita.

Említésre méltó az a javaslat is, hogy ilyen értekezletet a jövőben is rendezzenek, ahol már kimutatnák az eredményeket és összehasonlítást végeznének a jelenlegi meg az eljövendő időszak állapotáról, ugyanis ily módon lehetne a legmegfelelőbbben értékelni e tanácskozás eredményességét, sikerét.

Most pedig néhány beszámoló végkövetkeztetését szeretném idézni izeltőként. Válogatásommal – a teljesség igénye nélkül – a legjellegzetesebbeket igyekszem bemutatni.

Ismertetőmet Ivo Vinski megállapításaival kezdem:

„A tervelőirányzat szerint, melyet Jugoszlávia, annak köztársaságai és tartományai hosszú távú gazdasági fejlődésére irányuló kutatásaim során megállapítottam, Kosovo SZAT-ban nagyon gyors lesz a gazdasági fejlődés. Az 1970-től 1985-ig terjedő időben a reál társadalmi termelés négy és félszeresére, az állóalapok pedig három és félszeresére növekednek. A társadalmi terméknek az állóalapoknál valamivel nagyobb növekedését azzal magyarázzuk, hogy Kosovón az állóalapok az 1970–1985. közötti években intenzívebben használnának, mint az előző időben. A tőke határérték előirányzata erre a tizenöt éves időszakra 36%. Jóval alacsonyabb az 1970. évi átlagos határértéknél, mely 4,9% volt. Az állóalapok hatékonyabb felhasználása az elkövetkező időszakban – ami érthető feltételezés – idézi elő az átlagos tőke határérték csökkenését 1985-ben 3,9%-ra.

A reál társadalmi össztermék növekedési előirányzata 10,5% az 1970–1985 közötti évekre. Ez a százalék félszer nagyobb az elmúlt tizenöt éves időszakban a Kosovón megvalósítottnál, vagyis az 1953 és 57 közti évek átlagától az 1968 és 72 közti évek átlagáig számított százaléknál.

Kosovo területére a társadalmi termék, az állóalapok és a lakosság növekedésének előirányzata az 1970-től 1985-ig terjedő időszakra jelentősen magasabb az ország többi területéhez képest.

Az alábbi táblázat azt mutatja, hogy 1970 és 1985 között mennyi Kosovo részesedése az országos társadalmi termékben, az állóalapokban és mennyi lakosainak száma.

Kosovo részesedése a jugoszláv összmennyiségekben (százalékban)

	1970	1985
Lakosság	6,0	7,8
Társadalmi össztermék	2,1	3,3
Állóalapok	2,6	3,8

Kosovo lakossága, társadalmi terméke és állóalapja 1985 körül lényegesen nagyobb lesz, mint 1970-ben volt.

A vizsgált időszakban Kosovo lakossága az egész ország lakosságához képest három tizeddel, a társadalmi termék majdnem felével, az állóalapok pedig a felénél valamivel kevesebbel lesznek nagyobbak.

Kosovo részarányának az egész ország társadalmi termékében és álló alapjaiban való növekedése valamivel nagyobb a lakosság részarányának növekedésénél. Ez azt jelenti, hogy Kosovo javítani fogja helyzetét a gazdasági fejlettségi fok, a társadalmi termék és az állóalapok színvonala tekintetében. Vagyis Kosovón gyorsabb lesz a társadalmi termék és az állóalapok lakosonkénti növekedése. Az említett munkában végzett számítások szerint Kosovón a társadalmi termék lakosonkénti növekedése az 1970 és 1985 közötti időszakban 7,7%, az álló alapoké 5,9% évi átlagban. Az országra a megfelelő százalékok 6,1 és 5.

Végül érdemes megvizsgálunk, hogy három évtized alatt hogyan alakul Kosovo helyzete a jugoszláv köztársaságok és tartományok helyzetéhez hasonlítva a társadalmi termék szempontjából. Az erre vonatkozó adatokat a következő táblázat tartalmazza. A táblázatban a jugoszláv területeket az 1985 körüli, lakosonkénti társadalmi termék szintje szerinti csökkenő sorrendben rangsoroltuk.

(Ezer dinárban)

Terület	Az 1953 és	Az 1968 és	Az 1985.év
	1957 közötti	1972 közötti	
	időben az	időben az	
	évi átlag	évi átlag	
Szlovénia	4,1	11,1	21,8
Horvátország	2,9	7,5	16,2
Vajdaság	3,0	7,2	17,1
Szűkebb Szerbia	2,3	6,1	14,0

Crna Gora	1,7	4,4	11,5
Bosznia—Hercegovina	1,9	4,0	11,2
Macedónia	1,7	4,3	10,6
Kosovo	1,1	2,1	5,9

1970-ben a lakosonkénti társadalmi termék Kosovón fele akkora volt, mint Szlovéniában, harmada, mint Horvátországban és egytized résszel kisebb, mint szűkebb Szerbiában 15 évvel ezelőtt, vagyis 1955 körül. 1970-ben Kosovón a lakosonkénti társadalmi termék szintje 2 tizeddel magasabb volt, mint Crna Gorában meg Macedóniában, és 1 tizeddel magasabb, mint Bosznia—Hercegovinában 1955-ben.

Kosovo társadalmi terméke 1985 körül szűkebb Szerbia 1970. évi szintjét fogja elérni. 1985 körül Kosovo termékszintje másfélszerese lesz Bosznia—Hercegovina 1970. évi társadalmi termékszintjének.

E tervelőirányzat szerint 1985 körül Kosovo félszer magasabb szintet ér el a társadalmi termékben, mint amennyit Szlovéniában és kétszer magasabb szintet, mint amennyit Horvátországban értek el 1955-ben.

A fejlettségi szintkülönbség 1985 körül valamivel több, mint két évtized lesz Kosovo és Szlovénia, mintegy két évtized Kosovo és Horvátország, valamint másfél évtized Kosovo és szűkebb Szerbia között években kifejezve. Vagyis Kosovo 1985-re ér megközelítőleg a társadalmi termék azon szintjére, melyen Szlovénia valamivel 1960 előtt, Horvátország valamivel 1965 után és szűkebb Szerbia valamivel 1970 után volt.”

Dr. Lazar Sokolov beszámolójának néhány fontosnak tekintett megállapítását idézem:

„A kérdés megoldásának útmutatója azon okok felderítése, melyből a munkaerő elégtelen aktivizálása ered.

A gyengén fejlett vidékek alacsony aktivitási százalékát, de különösen a gazdaság társadalmi szektorában a következő okok idézik elő:

1. A II. világháború után az új hatalom létrehozásakor a gazdaság, különösképpen a gyáripár és a közlekedés, melyeknek munkaeszközei államosították, fejlettségi foka nagyon alacsony volt. Ebből következik a foglalkoztatottak kis száma is.

2. A gazdasági beruházások tömege a háború utáni időszakban alapjában a új munkaképes lakosság beözönlését követte a kevésbé fejlett vidékeken. Kosovón és Bosznia—Hercegovinában még ez a tendencia sem érvényesült.

3. A kevésbé fejlett vidékeken a gazdasági beruházás főleg a gyáripárba irányult, hiszen az új munkaerő a mezőgazdasági munkaerőtartalék felhasználási lehetőségén kívül ez a fejlődés útja. Azonban a beruházások, amely az alapeszközök összetételéből is látható, nagyrészt az energiaforrá-

sokba és a nyersanyagkitermelésbe irányultak, amelyek határozottan tőkeigényesek, vagyis aránylag kevés munkaerőt szívnak fel.

4. Bár ez nem volt vizsgálódásunk tárgya, mégis elmondjuk, hogy mindenütt, de különösképpen a kevésbé fejlett vidéken a meglévő kapacitásokat nem használják ki.

5. A háború utáni árpolitikáról és a vámrendszerről nem mondható el, hogy kedvezett a kevésbé fejlett vidékek termelési összetételének.

A foglalkoztatottságban megrajzolt tényállás alapvető okait vizsgálva könnyebb felfedezni a megoldás útjait és módszerét.

Ide tartozik mindenekelőtt a kevésbé fejlett vidékeken történő beruházások számának növelése. Erre lehetőség nyílik az elégtelenül fejlett vidékeken történt felhalmozás miatt, amelyhez Jugoszlávia gazdasága a fejlődésben eddig elért eredményei alapján nagyobb mértékben hozzájárulhat.

Minden kevésbé fejlett vidéken megteremtették a nyersanyag- és energiabázist meg a szakembergárdát, úgyhogy ezen az alapon a feldolgozóipar általában fejleszthető, sőt ösztönző is.

Végül egy nem kevésbé fontos tényező a munkaerő aktivizálásában, amely a termelési tényezők, különösen a munkaeszközök teljesebb és hatékonyabb kihasználását jelenti.

A munkaerő-aktivizálás kérdésének megoldása az elégtelenül fejlett vidékeken azok gazdasági fejlődéséből következik. Középpontban a gazdasági struktúra megváltoztatása áll, tehát az iparosítás, valamint a gyáripari termelés összetételének a feldolgozóipari ágazatok felé való fejlesztése, amely a már meglévő nyersanyagbázisra támaszkodik, és amely érthetően tovább fog erősödni. Ez egész Jugoszláviának is érdeke.”

Dr. Nikola Ujkaj professzor, a priština-i Közgazdaságtudományi Kar tanára a turizmussal kapcsolatos beszámolójában a következő megállapításokra jutott:

„Hazánk különösen az utóbbi tíz évben intenzíven fejleszti turizmusát. Kosovo tartomány elég későn kapcsolódott be a turistaforgalomba, mindenekelőtt közlekedési elszigeteltsége miatt, valamint azért, mert nem fordítottunk gondot e gazdasági ágazatra, amely pedig jelentősen meggyorsíthatja a nem eléggé fejlett vidék fejlődését. Állítjuk, hogy megteremtődtek egyes anyagi-technikai előfeltételek e vidék idegenforgalmának gyorsabb fejlődésére. A következő intézkedéseket kell foganatosítanunk:

1. Ki kell egészítenünk a közlekedési hálózatot, elsősorban meg kell gyorsítanunk a Čakovón keresztül vezető útszakasz megépítését, mellyel Kosovo a legrövidebben összekapcsolódna a Crna Gora-i tengerparttal, ugyanis a közutak rossz állapota teljesen elszigetelte a tartomány legértékesebb idegenforgalmi helyeit.

2. A tartomány idegenforgalmának fejlődését szervesen össze kell kap-

csolnunk a Macedón SZK, a Crna Gora-i SZK és a Szerb SZK idegenforgalmának fejlődésével a közös értékek és az átmenőforgalom miatt, valamint a Prokletije és a Šar-hegység közös kihasználása érdekében.

3. El kell készítenünk a szakemberképzés hosszú távú tervét és rendszerét az oktatás minden fokozatára az idegenforgalmi gazdasági ágazat számára.

4. Meg kell szerveznünk az idegenforgalmat, és el kell látnunk szakszolgálatokkal mind a tartomány, mind az idegenforgalom fejlesztésére legjobb lehetőségekkel rendelkező községek szintjén.

5. Az egyes idegenforgalmi vidékeken (peći, uroševaci) érdekközösségeket kell alakítanunk, tartományi szinten pedig létre kell hoznunk a gazdasági és pénzügyi vállalatok konzorciumát az idegenforgalmi létesítmények további kiépítése és a munkaterv megvalósításához szükséges, már meglévő létesítmények tökéletesítésére fordítandó pénz előteremtése végett.

6. Ki kell egészítenünk a hitelrendszert, mégpedig úgy, hogy a hitelező bankok olyan előlegezett kamatlábat szabhassanak, amely kifizetődővé teszi a beruházást. Lehetővé kell tennünk, hogy megfelelő kamat ellenében a pénzt átlagosan ötévi időszakra fektessék be. Biztosítanunk kell a beruházót arról, hogy az igazolt drágulásra pótkamatot kap, valamint hogy a befektetett pénz terhére eső annuitások fizetésétől felmentik az első három évben. Elengedhetetlen, hogy erre a célra tartományi szintű állandó pénzforrást biztosítsunk.”

A rijekai Dr. Nada Šišulj a következőkkel summázta beszámolóját:

„Tekintettel arra, hogy a mezőgazdasági termelés, Kosovo SZAT egyik fontos ágazata, valamint a kisipar és a vendéglátóipar jelentős hányada magántulajdonban van, külön figyelmet kell fordítanunk a magán- és társadalmi szektor termelése összekapcsolásának megkiegészítésének módjára, és formáira úgy, hogy ezeket a tényezőket maximálisan aktivizáljuk. Az aktivizálódásban nem az az elsődleges kérdés, hogy erősítenünk kell-e a magántulajdonra, vagy sem, hanem az önigazgatású társadalmi szervezetek elvei alapján be kell kapcsolnunk a társadalmi gazdálkodásba a társult munkát. Az a cél, hogy növeljük az újratermelt értéket és a felhalmozást, valamint elősegítsük a társadalmi szükségletek kielégítését. A társadalmi mezőgazdaság és a mezőgazdasági feldolgozóipar, valamint az élelmiszerkereskedelem integrációs folyamata a jugoszláv gazdaság fejlődésének utóbbi időszakában óriási lehetőségeket teremtett a szocialista termelési kooperációra. Ennek következtében radikálisan megváltozik a magántermelő gazdasági és társadalmi helyzete.

A munka társítása a primer mezőgazdasági termelésben erősíti azt a magot, mely körül egész sor szekunder (újratermelési anyag-, mezőgazdasági gépipar, vízgazdálkodási szervezetek) és terciér (kereskedelmi,

vendéglátóipari, közlekedési, szolgáltatásipari ágazatok, bankok, tudományos és szakintézetek) ágazat jön létre.

A hosszú távú és tervszerűen megfontolt szocialista társadalmi együttműködés egyben a társadalmi mobilitás egyik csatornájává válik – a félárutermlő paraszttól a szocialista öngazgatású árutermlés ipari termelőjéig. A vizsgált folyamat időtartamának pontosabb meghatározásához meg kell állapítanunk az egyes gazdasági ágazatok hosszú távú fejlődésének célkitűzését. Figyelembe kell vennünk azonban, hogy a folyamatnak gazdasági feltételeként jelentkezik a termelés tényezőibe végzett magántulajdoni beruházások kifizetődősége, természetesen a törvény által engedélyezett kereten belül. A folyamat határát pedig a társadalmi szektor össztermelése és termelő eszközeinek termelékenységéi szintje adja meg.

Erre gondolva kell áttekintenünk a magántulajdonban levő termelőeszközökkel végzett munkának a társadalmi gazdálkodás hatékonysága növelésére tett hatását, amikor Kosovo SZAT gyorsabb fejlődésének lehetőségét vizsgáljuk.”

A külföldi tőke Kosovón való befektetésének lehetőségeivel kapcsolatban Novica Medenica, a Nemzeti Bank priština-i képviselőjének szakembere megállapította:

„A külföldi anyagi eszközök nagyobb mértékű felhasználása érdekében a tartomány munkaszervezeteinek közös beruházásai által szükségesnek tartanánk a következő intézkedések foganatosítását.

1. A társult munka hazai szervezetei és a külföldi cégek közös tőkebefektetések az eddiginél nagyobb figyelmet kell szentelnünk a jövőben. Ennek érdekében gazdasági szakemberek és más érdekelt személyek részvételével szakmai értekezletet kell tartanunk, amelyek elsősorban a külföldi gazdasággal való együttműködési formák fejlődési kérdéseinek áttekintésére adnak lehetőséget.

2. A munkaszervezeteknek a közös beruházások tervezeteinek meghatározásában, előkészítésében és kiválasztásában az eddiginél nagyobb segítséget kellene nyújtanunk. Ezzel a kérdéssel a tartomány minden érdekelt gazdasági és más szervének komolyan kellene foglalkoznia. Különösen nagy segítséget nyújthatnak a kamarák, a bankok, a tartomány és a községek gazdasági szervei meg az egyetemek.

3. Tekintettel arra, hogy a nemzetgazdaság struktúrája diszharmonikus, a bázikus létesítmények és a mezőgazdaság a feldolgozóiparhoz képest le van maradva, és hogy a folyamatban levő ötéves tervben ezek az ágazatok élveznek elsőbbséget, szükséges lenne áttekintenünk a közös tőkebefektetésen alapuló idegen tőke nagyobb mértékű bevonásának lehetőségeit.

4. Véleményünk szerint hasznos lenne a Tartományi Gazdasági Kamara, vagy valamely más szerv kereteiben külön szaktestületet alakítani,

amely alaposabban foglalkozna az idegen tőkének a tartomány gazdaságába való bevonásával. A kérdéscsoportot tanulmányozná és figyelemmel kísérné, az érdekelt szervezeteknek és szervezeteknek tanácsot adna, segítséget nyújtana.”

Végül pedig Zoran Nikolinnak, a belgrádi Gyáripari Gazdasági Intézet szakemberének megállapításait idézem:

„A jugoszláv gyáripar háború utáni fejlődési ütemének és összetételének vizsgálata, valamint az elégtelenül fejlett vidékek gyorsabb fejlesztési lehetőségeire vonatkozó gyáripari, hosszú távú fejlesztési tervek alapján a következő kutatási eredmények összegezése válik lehetővé.

1. A háború utáni fejlődésben a gyáripar volt a gazdaság dinamikus fejlődésének és összetétele megváltoztatásának alapja a fejlettebb és az elégtelenül fejlett köztársaságokban meg Kosovo tartományban. A nem eléggé fejlett vidékeken a gyáripar lendületesebben fejlődött mint a fejlettebbeken, az egész gazdaságban pedig valamelyest alacsonyabb növekedést értek el a vidék mezőgazdaságának lassú fejlődési üteme miatt.

2. Az elégtelenül fejlett vidékek gyáriparának nagyobb mértékű fejlődése ellenére 1972-ben hasonlóak maradtak az arányok a fejlett és a nem eléggé fejlett vidékek fejlettségi szintjében, mint amilyenek 1952-ben voltak. Ez az elégtelenül fejlett vidékek lakosságának gyorsabb szaporulata, az energia és a nyersanyagtermelés nagyobb részaránya (mely arányosan kevesebb foglalkoztatottat ölel fel) meg az energia- és a nyersanyagtermékek leszorított ára miatt történt meg.

3. A feldolgozóipari ágazatok termelésének gyorsabb növekedése hatott az elégtelenül fejlett vidékek gyáriparának szerkezeti változására. A feldolgozóiparnak a termelésben való részaránya az 1952. évi 40,2%-ról 1972-ben 49,3%-ra emelkedett. Ehhez elsősorban a textil-, bőr-, cipő- és gumiiipar, továbbá a fém- és villamosipar, lényegesen kisebb mértékben pedig a vegyipar járult hozzá. A kis beruházási arányszám miatt lelassult a nehéz- és színesfémipar fejlődése meg a szénttermelés, különösen az elégtelenül fejlett vidékeken. Az energia- és a nyersanyagtermelés részarányának csökkenésével szerkezeti problémák adódnak az anyagi termelésben, és az egész országban fizetésmérleg-hiány mutatkozik.

4. Az elégtelenül fejlett vidékeken a természeti adottságok fontosak és fontosak is maradnak a vidék iparosításában. Ezen az alapon kezdődött el a termelés bővítése, kiterjedvén a feldolgozás felsőbb fázisaira. Ez különösképpen a színesfémek, a fa, a vegyi anyagok, valamint a kohászati hulladékgázok feldolgozását végző létesítmények kapacitásának bővítésére irányul. Nem fejlesztik eléggé a mezőgazdasági termények ipari feldolgozását. Nagyobb lehetőségek vannak a vegyipar fejlesztésére is.

5. A gyáripar marad az elégtelenül fejlett vidékek gazdaságának hosszú

távú fejlődésében a legdinamikusabb tényező. Reálisak a lehetőségek, hogy 1985-ig folytatódjék e vidékeken a gyár- és a foglalkoztatottság évenkénti 10—12%-os és a foglalkoztatottság évenkénti 5—6%-os lendületes fejlődése. A gyár- iparnak jó eredményeket kell elérnie. Különösképpen a munka termelékenységét és a működési hatékonyságot kell növelnünk. A fejlesztésben elsőbbséget élvez az energia-, nyersanyag- és élelmiszertermelés. Ez a termelés és a már meglévő létesítmények az alapja a termelés további bővítésének a feldolgozóiparban. Tekintettel az ország feldolgozóipari kapacitás feleslegére, valószínűleg a következő 3—5 évben lassítják az új feldolgozóipari üzemek építésének folyamatát.

6. A fejlődési folyamattal együtt nő a munkaerő, különösen a szakember szerepe az elégtelenül fejlett vidékeken. Mindinkább a szakembertől függ a munka eredményessége és a jövő irányzatának helyessége. Ezért erre megkülönböztetett figyelmet kell fordítanunk.”

Véleményem szerint ezek az elhangzott beszámolókból vett idézetek igazolják azt a megállapítást, hogy a tanácskozás sokoldalúan megtárgyalta a napirendre tűzött kérdést, és eredményes munkát végzett.